

Този текст е публикуван като 16 глава от изданието през 2006 година учебник на Нов български университет "Езикова култура. Как да пишем успешно по правилата." с автори Бойка Бъчварова, Борислав Георгиев, Владимир Игнатов.

Глава 16

Формулиране на теза и изграждане на аргументация ас. Владимир Игнатов

16.1. Същност на тезата

Думата "теза" има гръцки произход (гр. thesis) и означава "основно положение". В логиката тезата е основното твърдение, което трябва да бъде обосновано, доказано или потвърдено в процеса на аргументацията. Затова тя бива наричана и основна цел на аргументацията. Тезата заедно с аргументите и така наречената демонстрация (процесът на доказателството, който осъществява специфичната логическа връзка между аргументите и тезата) е един от трите основни елемента на доказателството.

Във вашето есе тезата е твърдението, което изразява основната идея на есето и по този начин тя се превръща в главна цел на есето. Основна цел на изложението е да подкрепи и защити (или обясни) с помощта на подходящи аргументи заявената теза. Основна цел на заключението е да потвърди, че тезата е успешно защитена. Затова казват, че тезата представя главната, организираща идея на вашето есе.

"Нагаждането към силния е основният закон за приспособление (опортюнизма) на дребния собственик и слабия. ..." (Иван Хаджийски. Силният и слабият.)

"... няма печалба, която да не произтича от загуба за друг;" (Монтен. Ползата за един е вреда за друг)

Тезата би могла да се изрази фигуративно или образно. Следващата теза е изразена метафорично.

"... съвременният свят е вавилонско разноречие от текстове, формално подредено като библиотека." (Богдан Богданов. Роли, празници и представления)

Тезата може да се формулира и като въпрос. Например:
"Защо шофирането в пияно състояние, трябва да се наказва със затвор?"
Тезата конкретизира кой е специфичният аспект на темата и го свързва с позицията, която сте заели по отношение на съдържащия се в темата проблем.

Обикновено тя се формулира в рамките на едно изречение. Ако се използват няколко изречения, те имат поясняваща функция.

Да кажем, че сте избрали темата: "Хакерите - герои или престъпници", защото имате ясна позиция по въпроса. За вас ползването на чужда информация без разрешение е криминално престъпление. Тогава вашата теза може да изглежда така: "Хакерът е обикновен криминален престъпник, който като всеки друг крадец прониква с взлом в чужда собственост" или просто: "Хакерите са престъпници." Ако вие защитавате противоположната позиция по този въпрос, вашата теза би могла да бъде: "Хакерите са героите на компютърната ера."

16.2. Къде трябва да поставим тезата

Въпросът за мястото на тезата, въпреки че има очевиден отговор, се оказва важен, защото неговото непознаване е причина за немалко слаби оценки на изпита по академично есе.

В логиката мястото на тезата е в началото, преди доказателствата. Това е съвсем ясно, след като целта на доказателствата е да докажат истинността на тезата. Това правило важи и за аргументативните текстове, какъвто текст е и академичното есе. В тези текстове тезата се заявява преди аргументативната част. Когато аргументацията следва непосредствено след встъплението, тезата е част от встъплението или го завършва. Когато е необходимо първо да се изясни същността на разглеждания проблем чрез разказ, описание или обяснение и след това да бъдат изложени аргументите, композиционният модел може да изглежда така:

1. Встъпление;
2. Изложение на същността на проблема;
3. Теза, предлагаща решение на този проблем;
4. Аргументи, подкрепящи тезата;
5. Заключение.

Съществува мнение, че тезата може да бъде заявена след аргументите, когато вече е защитена от тях. Когато позицията по въпроса се намира след изложението на аргументите, тя е тяхно следствие и както в логиката, така и в реториката и в литературата се нарича заключение и по никакъв начин не може да бъде наречена теза. Заключение то потвърждава, че тезата е защитена. Понякога в зависимост от една или друга ситуация практиката налага на ораторите или авторите да не заявяват открито своята позиция и публиката да стига постепенно до нея, следвайки последователността на аргументите. В такива случаи тезата е пропусната.

Академичното есе трябва да отговаря на определени критерии и един от тях е присъствието на тезата във въвеждащата част на есето. Това е така, защото тезата е не само елемент от логиката на текста. Тя е важна част от общуването с читателя. Заявявайки ясно своята позиция във въвежданието, ние уведомяваме читателя коя е нашата основна идея и така още от началото съобщаваме какво точно искаме да му кажем. Така поемаме своеобразен ангажимент пред него за това с какво точно му предстои да се запознае, четейки нашето есе.

16.3. Правила и грешки при формулирането на тезата

1. По дефиниция тезата е спорно твърдение. Тя е твърдение, което се нуждае от доказателства, следователно тезата не може да съобщава банални и общоизвестни неща на публиката. Например не може вашата теза да бъде: "България се намира на Балканския полуостров". Това е известно на всички. Теза е твърдението: "Геополитическата позиция, която България заема на Балканите е много изгодна за нея.", защото по този въпрос вече може да се спори.

2. Тезата е категорично твърдение. Това изключва възможността за уговорки и увъртания.

Лошо формулирани тези:

- "Може би хакерите според някои могат да бъдат наречени съвременните герои."

- "Шофирането в пияно състояние е някакво престъпление, но все пак..."

Правилно формулирани тези:

- "Хакерите са съвременните герои."

- "Шофирането в пияно състояние е тежко криминално престъпление."

3. Тезата не може да съдържа противоречиви и взаимоизключващи се от гледна точка на темата твърдения. В противен случай тя се обезмисля.

Лошо формулирана теза:

- "За мен дискотеката е хем развлечение, хем потребност." Правилно формулирана теза:

- "Дискотеката е такова развлечение, което задоволява една от най-важните потребности на младия човек - потребността от общуване."

4. Тезата трябва да бъде ясно и точно формулирана. Това, което казваме трябва да е ясно и разбираемо за читателя. Неправилният словоред, липсата на съгласуване, включването на доказателства или други идеи и др.

затрудняват разбирането.

Лошо формулирани тези:

- "Дискотеките са от местата за развлечения на младите хора, които са най-предпочитани."

- " Дрогата, била тя тежка или лека да се легализира какъвто и да е опит е опасно, защото е факт в полза на тезата, че обществото ни се разпада."

Правилно формулирани тези:

- "Дискотеките са най-предпочитаните места за развлечения от младите хора."

- "Всеки опит за легализация на определени наркотици е опасен."

5. Тезата трябва да бъде конкретно твърдение. Помнете, че тя обвързва специфичния аспект на темата с вашата позиция. (Например хакерството с престъплението). Грешката, която се допуска в този случай, е свързана с формулирането на твърде общо твърдение, което включва в себе си и предполагаемата теза. Например ако темата е: "Съгласили сте със забраната на "меката дрога?", студентът формулира следната теза: "Несъвършенството на човека налага да му бъдат поставяни ограничения". Единствената връзка тук е, че законната забрана е форма на ограничение и затова не може да се приеме есето притежава ясно заявена теза.

16.4.Подбор на аргументи

Определение

Аргументите са твърдения, които подкрепят, защитават или обясняват тезата. Терминът "аргумент" произлиза от латинската дума "argumentum" (произнася се: "аргументум"), която означава " доказателство, признак, знак". Днес думата "аргумент" най-често се употребява със значението "довод, доказателство". Аргументите могат да бъдат:

- общоприети, безспорни принципи, доказани правила и дефиниции на понятия под (например "Всички хора се раждат равни"; "Сборът от ъглите в един триъгълник е равен на 1800);

- твърдения за факти ("Земята се върти около Слънцето") или примери;

- аналогии, свидетелства на очевидци, документи и мнения на авторитети.

Начини на аргументация

• Дедукция

Във всички случаи, когато свързваме конкретен факт с някакво общо правило и това общо правило е нашият основен аргумент за да направим заключение за конкретния факт, ние използваме методите на дедукцията.

Дедукция (лат. "deductio" - 'отвеждане, извод') в широкия смисъл на думата се прилага, когато извеждаме една мисъл по логически път от други мисли, които я предхождат.

Под "дедукция" се разбира още:

1. Метод на научно изследване, при който познанието за конкретни факти се получава като следствие на действието на твърдения, които са общи закони и принципи, приложими по отношение на тези факти.

2. Начин на изложение на материала в книга, статия и др., когато от по-общи твърдения се върви към по-малко общи твърдения или към конкретни факти. Най-често дедуктивното доказателство използва умозаключителната схема на силогизма. Тя се състои от две предпоставки и извод. Изводът потвърждава, че общото положение е приложимо по отношение на този конкретен факт. Да разгледаме следващия пример.

"В България законите важат за всички нейни граждани. У нас няма специални изключения за президента или за министър-председателя. И президентът на републиката, и министър-председателят, и министрите, и клошарите са граждани на републиката. Следователно те трябва да спазват законите." Ако използваме умозаключителната схема на силогизма, той ще изглежда така. Всички граждани на републиката трябва да спазват законите. Президентът, премиерът и министрите са граждани на републиката. Президентът, премиерът и министрите трябва да спазват законите. По този начин доказваме, че законите в България важат и за управляващите.

• Индукция. Когато правим обобщение въз основа на отделни факти, случки или явления ние използваме индукция. Терминът "индукция" (лат. "inductio" - "въвеждане") също има няколко значения.

1. Метод на научно изследване, при който от знанието за отделните членове на едно множество се стига до ново знание за цялото множество.

2. Начин на изложение на материала в книга, статия, монография и др., при който от изложението на конкретни факти се върви към общи принципи.

3. Умозаключение, при което от отделен факт или факти се върви към обобщаващ извод. Най-често използваната форма на индуктивно доказателство е доказателството с помощта на примери.

Примерът като аргумент

Примерът като вид аргумент се прилага само при индуктивния начин на аргументация. Примерът потвърждава някакво правило или илюстрира сферата на неговото приложение. С помощта на пример също можем да обясним своята позиция. За примери използваме или е д и н и ч н и факти, случаи, събития, като само ги посочваме, тоест използваме индукция чрез просто изброяване на познатите ни случаи, или си служим с р а з г ъ р н а т пример.

• Аргументация чрез посочване на единични факти.

При този тип аргументация примерите трябва да бъдат най-малко три, да бъдат конкретни и познати на аудиторията. Ето как е постъпил Иван Хаджийски в "Оптимистична теория за нашия народ" :

" Българският народ чрез своите търговци и еснафи беше завоювал стопански не само страната, която политически му бе отнета преди четири века, но бе излязъл вън от границите на грамадната турска империя (ТЕЗА). Копието и боздуганът се бяха преклонили пред иглата и аршина. Румънските селяни режеха дини с габровски ножчета, стружките моми белеха пирдопски платна, виенските буржоа носеха ботуши от тетевенски сахтян, цариградските ефендите закусваха с дряновски луканки, александрийските кадъни пиеха мляко от копривщенски биволици, в цялата почти турска империя се носеха дрехи, шити в Копривщица, Клисурса , кроени от шаяци, тъкани в Троян и Рупча, гайтаносани с габровски или калоферски гайтани (ПРИМЕРИ).

Следващият откъс демонстрира приложението на примерите като илюстрация. Два абзаца с примери илюстрират разликата между отмъщение и наказание.

"Пак на Хегел принадлежи доведената до детайли идея за разликата между отмъщение и наказание. Отмъщението заплита или разрешава отношения, възникнали между близки и познати, в повече или по-малко тесен - семеен, родов, съсловен или приятелски - кръг. Отмъщението произтича от предварително сложилите се отношения в границите на този кръг. Наказанието е почти безразлично към предварителните семейни или родови отношения, неговите единствени предпоставки са безличните закони и действията, които ги нарушават. Наказанието предпоставя отношения, възможни в границите на цялото човешко общество. Отмъщението е разправа на субективността, наказанието е волята на всеобщността. Отмъщението извира от раздразнената лична енергия, наказанието предполага спокойната решителност на закона.

Отмъщава Одисей, когато избива кандидатите на Пенелопа. Отмъщава Ахил, когато убива Хектор заради смъртта на приятеля си Патрокъл. Отмъщава Орест, когато убива майка си заради своя убит от нея баща. Отмъщава Медея, когато убива децата си заради неверността на своя съпруг. В по-ново време отмъщава Карл Моор заради несправедливостта на обществото - отмъщава, а не наказва, защото сам е несправедлив, защото собствената му личност се поставя над принципа. Отмъщава Алеко, когато убива Замфира, защото не може да разбере, че младостта е по-волна от птица и няма сила, която да спре любовта. Отмъщава Арбенин, когато убива жена си заради мнимата и изневяра, отмъщава, защото не иска да бъде като ония, които някога са чакали него самия.

Наказва Хамлет: той действа не толкова, защото е лично засегнат, а по-скоро защото неговата душевна хармония не може да възприеме разкъсаните връзки на времето. Хамлет не отмъщава на Офелия - тя няма никаква " вина "

пред него, - но той я наказва, защото в нея предусеща женската слабост, която неизбежно ще доведе до престъплението. Аналогично е и неговото отношение към крал, кралица, придворни. Като съдия, който грижливо проучва всички за и против, чрез симулираната лудост и чрез актьорите Хамлет проучва престъплението до най-тънките психологически детайли. Той поема върху себе си всеобщото отмъщение, тоест наказанието, и скърби, че няма време да извърши всички престъпления, които му е отредено да извърши. За разлика от Арбенин Отело наказва, за да пресече пътя на престъплението:"

(Исак Паси. Разумът на безумието. Сервантес: Дон Кихот)

- Разгърнатият пример представя някаква случка от живота, историческо събитие или др. във формата на кратък разказ. Разгърнатият пример може да бъде и описание (вж.), ако то потвърждава някаква мисъл. Примерът, който предлагаме, е от студентско есе на тема "Бихте ли ходили на психоаналитик?". Тезата на есето е: "Според мен посещението при такъв специалист, психоаналитик или психотерапевт, е необходимо, когато човек има проблеми".

" През миналата година моята най-добра приятелка очакваше първото си дете, но през пролетта, в осмия месец от бременността си, тя го загуби. Шокът, който преживя, беше наистина неописуем. Тя претърпя психически срив. Появиха се неочаквани и необясними състояния на страх, постоянно имаше главоболие, виеше й се свят. Тя се затвори в себе си и престана да се среща с приятели и познати. Последва лечение с успокоителни, но от тях нямаше никаква полза. Тогава тя започна да посещава психоаналитик. Редовните посещения й помогнаха да приеме случилото се и тя преодоля кризата. Психоанализата успя да я върне към живота. След този случай не мога да се отнасям с недоверие към психоаналитиците."

- Значение на примера за аргументацията

Книгата "Как да печелим приятели и да влияем на другите" е сред най-издаваните и най-продаваните книги през XX век. Нейният успех сред читателите е феноменален. Авторът Дейл Карнеги дава едно от обясненията за този успех: "Правилата в книгата Как да печелим приятели и да влияем на другите може да се изредят на страница и половина. Останалите двеста и трийсет страници са запълнени с истории и примери, показващи как хората прилагат тези правила и постигат желанния ефект."

Аргументация с помощта на аналогия

Аналогията е сходство на отношения между две двойки елементи, които принадлежат към различни предметни области. Отношението между едната двойка елементи е познато и известно и затова то изяснява отношението между елементите на другата двойка. Схематично структура на аналогията изглежда така : "А се отнася към В така, както С се отнася към D".

В следващия пример аналогията е изведена от редакторите на броя като заглавие.

Пазар без Русия е класика без Толстой

... Да не говориш за икономиката (като икономист) на Русия, е все едно един литератор да не говори за Достоевски и Толстой.

... И аз не мога да разбера защо се противопоставят тези (европейския пазар срещу руския). Все едно да кажем, че руската икономика не е важна за България. Все едно да кажем, че Достоевски и Толстой са никои в световната литература.

(24 часа, 05.02.2002 г.)

Аргументация с помощта на свидетелства

Свидетелствата на очевидци в някои случаи са единственият източник на аргументация. Тяхната истинност винаги може да бъде проверена чрез съпоставка с други свидетелства или с документи от съответната епоха, които да потвърдят или да отхвърлят истинността на свидетелството, което искаме да използваме в аргументацията си. Аргументация чрез цитиране на авторитети

Този начин на аргументация може да се опише и чрез латинската сентенция *Magister dixit* - "Господарят (или "учителят" - според контекста) каза".

Понякога единственият начин да докажем тезата си е като се позовем върху мнението на някого, когото обществото възприема за авторитет. Това най-често се случва, когато всички останали аргументи в полза на нашата теза са изчерпани. Днес обикновено е доста разпространена практиката на цитирането, без това непременно да означава, че всички останали начини за аргументиране на тезата са изчерпани. Обикновено се цитира, за да се покаже ерудиция и осведоменост. Когато във вашите писмени работи използвате този начин на аргументация, винаги указвайте къде точно авторитетът, цитиран от вас, е казал това, което цитирате. Аргументацията чрез цитиране на авторитет се превръща в логическа грешка (вж. урока "Есе със свободна аргументация"), когато се прилага следната схема: това е така, защото някой

казва така. В този случай цитирането на авторитет е вариант на грешката "доказателство на порочния кръг".

16.5. Правила на аргументацията

За да защитим тезата си, ние трябва да спазваме определени правила. Тяхното нарушаване води до т.нар. логически грешки. Първата класификация на логическите грешки е направена от древногръцкия философ Аристотел в неговия трактат "За софистическите опровержения." през IV в.пр. Хр.

I. Правила, отнасящи се до тезата

1. В процеса на аргументацията тезата не бива да се променя. Нарушаването на това правило се нарича "подмяна" или "загуба на тезата", която се оценява като груба грешка. Тезата е ангажимент, който вие поемате към читателя, и той трябва да се спазва.

II. Правила, отнасящи се до аргументите

1. Аргументи могат да бъдат само верни или смятани за верни твърдения. Дори тезата ви да е вярна, тя няма да се приеме за доказана, ако използвате за аргументи грешни твърдения; а целта на есето (и на аргументацията) е да докаже тезата.

2. Аргументите не могат да бъдат спорни твърдения, които се нуждаят от доказателства, т.е. аргументите трябва да бъдат доказани твърдения. Това правило се отнася до тези случаи, в които използваме за аргументи още недоказани твърдения. Те се превръщат в аргументи едва когато бъдат доказани. Преди това те са твърдения, които трябва да бъдат доказани; т.е. те са тези със собствена аргументация. Именно такива аргументи е коректно да наричаме подтези.

III. Правила, отнасящи се до връзката между тезата и аргументите

1. Аргументите трябва да се доказват независимо от тезата. Тя не може да се използва като доказателство за тяхната истинност. В противен случай се получава доказателство на порочния кръг.

2. Тезата трябва да следва от аргументите; между тях трябва да съществува логическа връзка.

3. Аргументацията трябва да бъде изчерпателна. Наличието на логическа връзка и правилността на аргументите не са достатъчни (вж. грешката "прибързано обобщение"). Във формалната логика дори съществува закон за достатъчното основание и специални правила за всеки един от видовете умозаключение, но в есето (а и в живота) понякога е достатъчно да чуем разказ за постъпката на един човек (разгърнат пример) или мнение на уважаван от нас човек, за да променим отношението си към някого или към

нещо. Затова нека приемем следното правило : един аргумент не е достатъчен, за да бъде приета тезата - нужни са най-малко три.

16.6. Логически грешки

Запознаването с някои от основните логически грешки ще ви помогне да ги избягвате и да пишете по-добри есета. Освен това ще можете да ги откривате по време на спор и чрез тях да опровергавате вашите опоненти. Преди да бъдат класифицирани като грешки, това са били похвати за постигане на победа в спора и ако ги овладеете умело, бихте могли да ги използвате. Но помнете, че така нарушавате едновременно правилата на логиката и правилата на етиката. Логически грешки в есето са три вида: по отношение на тезата, по отношение на аргументите и по отношение на връзката между тезата и аргументите.

Логически грешки, свързани с тезата

- Липса на теза

Това е най - често срещаната грешка в ученическите и студентските писмени работи. Затова и я включваме на първо място, макар че такава грешка не е включена в нито едно ръководство по логика. Отсъствието на теза води до слаба оценка.

- Подмяна на тезата

- Отнася се до случаите, когато подменяме спорния въпрос, отвличаме вниманието на читателя или слушателя със странични неща, започваме да доказваме съвсем друго положение. Обикновено новото положение, което започваме да доказваме има някаква връзка с предварително заявената теза и благодарение на това след доказването се заявява, че и тезата е защитена.

- Защо държиш да празнуваме 8 декември в Банско. В София можем да празнуваме по същия начин.

- Нали се разбрахме, че непременно тази година ще празнуваме заедно.

- Да, така е.

- Еми значи ще празнуваме в Банско.

Консенсусът, постигнат по отношение на съвместното празнуване, неоснователно се прехвърля върху мястото на празника и се твърди, че тезата е доказана.

Подмяната на тезата е сравнително ефективна техника по време на спор или публични дебати, но е абсолютно недопустима при писмен изпит, защото по същество представлява липса на аргументация. Все едно сте предали празен лист.

- Аргумент към човека или *argumentum ad hominem* (произнася се "аргументум ад хоминем") е един от начините за подмяна на тезата.

Аргументацията по темата се подменя с лични нападки към опонента, например, че има личен интерес да защитава такава теза, или с факти от неговата биография, или с исторически факти, ако спорът е политически.

- Жоро казва, че е вярно.

- Как можеш да му вярваш на тоя лъжец ?

• Аргументът към публиката или *argumentum ad populum* (произнася се "аргументум ад популум") е представен в литературата в три различни варианта :

- като призив към чувствата на слушателите, което често не представлява никаква аргументация ;

- като призив да "правим като всички" или да бъдем "като хората", което е предрешаване на основанията /вж. Грешки свързани с аргументите/. Кой са доказателствата, че всички постъпват така, и ако е вярно, какви са основанията и ние да постъпваме по този начин ?

- като пренасочване на аргументацията към личната изгода, която биха имали слушателите, ако приемат нашето решение.

- Ако накажете това момче, баща му ще спре даренията за нашето училище.

Въпросът за наказанието се отнася до извършените нарушения, а не е свързан с постъпленията в училищната каса.

Логически грешки, свързани с аргументите

• Основно заблуждение

То се състои в това, че за основен принцип в дедуктивното доказателство, от който следват всички останали аргументи, се използва неистинно твърдение. Можем да го отнесем към всички аргументи, които са неистинни твърдения.

Петролът плува във вода, защото е метал, а всички метали плуват във вода.

(Примерът е от Дейков, Ал. Формална логика София, 1999, с. 216.) Петролът

наистина плува във вода, но твърденията, че петролът е метал и че всички

метали плуват във вода, са неверни твърдения. В този случай тезата е истинно положение, но тя не е доказана.

• Предрешаване на основанията (недоказано основание)

Аргументът, който потвърждава тезата, е недоказано твърдение. Аргументът се нуждае от доказателства. Отнася се до всички случаи, когато скрито или мълчаливо за безспорно доказателство се приема недоказано, спорно твърдение.

В посочения по-долу пример тази грешка е допусната два

пъти. Тезата на есето е : " Обикновеният българин не се нуждае от помощта на психоаналитик."

Психиката на човека е нещо много сложно и индивидуално. Психическото здраве изисква абсолютна хармония между чувствата, мислите и действията.

Тази хармония се изгражда още от най-ранно детство. Тя се изгражда преди всичко от семейството, от отношенията в семейството, от това съществува ли обич в него. А психоаналитикът е лице, което се занимава с лечението на психично нестабилни хора.

В здравето българско семейство по традиция децата са обградени с грижи и обич и израстват психически здрави. Разбира се винаги има изключения, но аз смятам, че общо взето българското семейство възпитава психично устойчиви хора, способни да се справят с живота без психоаналитик."

Първо : без разяснения е прието, че "българското семейство" е "здравото българско семейство", което е спорно.

Второ: твърдението, че " В здравето българско семейство ...децата са обградени с грижи и обич и израстват психически здрави." и че "българското семейство възпитава психично устойчиви хора" се нуждае от допълнителни доказателства. То не е безспорно твърдение. Какво представлява "здравото българско семейство" ? Колко от българските семейства могат да бъдат наречени "здрави"? Кои и колко са "нездравите"? Какви доказателства са представени, че сред "психично нестабилните" няма хора, които са отгледани в "здрavo българско семейство" ?

Логически грешки на връзката между тезата и аргументите

- Доказателство на порочния кръг

При тази грешка, съзнателно или случайно, тезата (която сама се нуждае от доказателства !) се превръща в доказателство за истинността на аргумента.

Бог съществува, защото така казва Библията, където всичко казано е вярно, понеже е написана от самия Бог.

(Примерът е от Anthony Weston. A Rulebook for Arguments, 1987, p.86.)

Ако подредим аргументите и тезата във формата на силогизъм ще се получи следното :

Библията казва истината, защото самият Бог е неин автор. Библията твърди, че Бог съществува. Следователно Бог съществува. Тезата трябва да произтича от аргументите, но аргументите са истинни твърдения, ако са доказани независимо от тезата.

- Грешка относно следствието (или "Не следва") Формулировката е с твърде широко приложение. Но се отнася и до случаите, когато аргументацията се подменя с думи като "следователно", "защото", имитиращи несъществуваща логическа връзка. Аргументът може да е вярно твърдение, но няма връзка с тезата.

През есента птиците отлитат на юг, защото София е столица на България.

- Прибързано обобщение.

От единичен случай или случаен признак правим извод с обобщаващ характер. Например приравняваме познаването на латинска сентенция със знанието на латински език. От това, че учителят цитира две или три латински сентенции, не следва, че той знае латински език. Ако двама души са били заедно в киното, от това не следва, че те са гаджета. Присъствието на съученик в директорския кабинет не е доказателство, че той е протеже на директора.

- Аргумент от незнание

Налице е тогава, когато липсата на знание или информация се приема за достатъчно основание да се твърди, че нещо е вярно или че то не съществува. Шопът, който възкликва пред клетката на жирафа "Такова животно нема", прави именно тази грешка.

Липсата на информация не може да бъде аргумент. Липсата на доказателства не е доказателство.

- Post hoc - ergo propter hoc ("пост хок - ерго проптер хок") или След това, следователно по причина на това.

Помните ли вица за провала на Османската империя ? Империята се разпаднала, защото турците били 500 години на специализация в България. Това е грешката 'post hoc - ergo propter hoc'. Тя е характерна за индуктивното доказателство. Фактът, че две явления следват едно след друго във времето, се приема за достатъчно основание да се твърди, че първото във времето е причина за второто. - Кризата в средното образование у нас започна след демократичните промени, следователно демокрацията води до криза в образованието. Наличието на последователност във времето още не е достатъчно основание да твърдим, че съществува причинно-следствена връзка.